

8. ADVIES OVER DE EVOLUTIE VAN DE BOEKHOUDKUNDIGE BEROEPEN

D. 23/10/95

1. Inleiding

De essentiële rol die de revisoren en de accountants spelen in de ondernemingen ten gunste van de ganse samenleving, maakt hen tot belangrijke actoren in het economisch en sociaal weefsel van ons land. Dit is de reden waarom aan de Hoge Raad de opdracht werd toevertrouwd om erover te waken dat deze beroepen hun werkzaamheid zouden uitoefenen met oog voor het algemeen belang en voor de eisen van het maatschappelijk verkeer.

De huidige organisatie van deze beroepen is in voege sedert de wet van 21 februari 1985 tot hervorming van het bedrijfsrevisoraat.

In de geest van die wetgeving, was de bedrijfsrevisor de controleur van de onderneming (art. 3 van de wet van 22 juli 1953), terwijl de accountant er de raadgever van was (art. 78 van de wet van 21 februari 1985).

Het evenwicht dat tussen beide beroepen werd geschapen door de wet van 21 februari 1985 werd geleidelijk gewijzigd. Dit gebeurde in hoofdzaak door twee tendensen: enerzijds door een aangroei van het aantal revisoren die niet gepaard ging met een even betekenisvolle toename van het aantal mandaten en door de concentratie van deze mandaten; anderzijds door de toekenning aan de accountants van de mogelijkheid om zekere bijzondere opdrachten die voorheen exclusief waren voorbehouden aan de bedrijfsrevisoren uit te voeren in de ondernemingen waarin geen bedrijfsrevisor moet worden aangesteld (wetten van 18 en 20 juli 1991 en wet van 29 juni 1993).

Vele revisoren hebben als een gevolg van deze evolutie nieuwe activiteiten aangeboord die met de controle als zodanig geen uitstaans hebben, en sommigen hebben zelfs hun inschrijving op de ledenlijst van het Instituut der Accountants gevraagd teneinde deze werkzaamheden te kunnen uitoefenen.

Het Instituut der Bedrijfsrevisoren zelf heeft een informatiecampagne gelanceerd naar de kleine en middelgrote ondernemingen toe om deze ondernemingen, die niet verplicht zijn een commissaris te benoemen, in te lichten over wat een revisor als raadgever van de onderneming kan bieden.

Bij inwerkingtreding van de wijziging die door de wet van 13 april 1995 werd aangebracht aan artikel 64 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen(6) zal het aantal vennootschappen die een commissaris moeten aanstellen nog verminderen. Dit zal voor gevolg hebben dat nog meer revisoren de noodzaak zullen aanvoelen om andere werkzaamheden te verrichten dan de controle van de rekeningen.

Als nieuw element van de context waarin de beroepsbeoefenaars in de boekhoudige sector zich bewegen moet nog de oprichting worden vermeld van het Beroepsinstituut der Boekhouders naast het Instituut der Bedrijfsrevisoren en naast het Instituut der Accountants.

(6) Zie hierboven het advies uitgebracht door de Hoge Raad zoals weergegeven in het Jaarverslag 1993-94, p.33.

2. Moeilijkheden

Voormelde wijzigingen hebben een levendige concurrentie tussen de beroepen en hun Instituten teweeggebracht en deze concurrentie heeft in verscheidene opzichten de harmonieuze ontwikkeling van de sector geschaad.

Bij wijze van voorbeeld kan vermeld worden dat de gespannen verhoudingen tussen het Instituut der Bedrijfsrevisoren en het Instituut der Accountants nog steeds niet hebben toegelaten om een aangepast overstapmechanisme tussen beide beroepen in werking te stellen dat de mogelijkheid moet geven aan de beroepsbeoefenaars om hun carrière bij te sturen. Nochtans werd in de Memorie van Toelichting van de Wet van 21 februari 1985 de wens uitgedrukt dat de twee beroepen niet hermetisch zouden gescheiden worden en dat eenvoudige overstapfaciliteiten zouden geschapen worden.

De recent opnieuw aan de orde gestelde vraag naar de erkenning van de titel van belastingconsulent en naar de eventuele oprichting van een Instituut dat de fiscale specialisten groepeerd, dreigt in dit perspectief voor bijkomende moeilijkheden te zorgen omdat deze werkzaamheid reeds wordt uitgeoefend door de boekhouders, de accountants en de bedrijfsrevisoren.

Een andere vorm van mededinging is tot stand gekomen in de eigen sfeer van de verschillende beroepen, onder andere tussen de kleine en grote revisorenkantoren.

Indien een dergelijke wedijver op het eerste gezicht en principieel wenselijk mag lijken omdat hij idealiter zou moeten leiden tot een toename van de kwaliteit van de gepresteerde diensten, dan moet nochtans opgemerkt worden dat de mededinging zich toespitst op het niveau van de honoraria. Dit levert verscheidene problemen op, zowel voor de niet-geassocieerde beroepsbeoefenaar als voor de beroepsbeoefenaar die in samenwerkingsverband werkzaam is.

Voor de kantoren van kleinere omvang impliceert deze concurrentie dat bepaalde revisoren niet meer in staat zijn om behoorlijk de diensten te presteren die hun functie vereist en om aldus te beantwoorden aan de verwachtingen die het algemeen belang aan het beroep stelt.

Het is trouwens moeilijk voor hen om hun titel van bedrijfsrevisor als controleur van de onderneming te blijven waar maken omdat zij gedwongen zijn nieuwe werkzaamheden aan te boren.

Het probleem stelt zich in andere termen voor revisoren die in een multidisciplinair kantoor werkzaam zijn dat aan de ondernemingen, en dikwijls aan één en dezelfde onderneming, een uitgebreid gamma van diensten aanbiedt, waaronder bijvoorbeeld de accountancy, de audit, het belastingadvies, het organisatieadvies, het interim-management of het advies inzake informatica.

Indien de multidisciplinariteit inderdaad niet als zodanig moet betwist worden omdat zij beantwoordt aan een vraag van de ondernemingen, moet nochtans worden vastgesteld dat zij dikwijls gepaard gaat met een mechanisme van cross-subsidiëring. Zo kunnen de inkomsten gedeeld door bescheiden audithonoraria worden gecompenseerd door duurder belastingadvies te verlenen aan dezelfde onderneming met een andere afdeling van het kantoor. Deze werkwijze is niet toelaatbaar omdat men zich nauwelijks kan indenken dat de revisor in een dergelijke situatie werkelijk over alle onafhankelijkheid zou beschikken die vereist is om zich te kunnen kwijten van zijn opdracht.

Nochtans is onafhankelijkheid de centrale pijler van het beroep van bedrijfsrevisor en een essentiële waarborg voor zijn geloofwaardigheid.

Benevens het feit dat dubbele aanhorigheid kan leiden tot verwarring bij de consumenten van de diensten nopens de rol van de verschillende beroepsbeoefenaars, is zij van aard om delicate problemen te stellen van deontologische aard en in voorkomend geval van disciplinaire aard.

3. Voorstellen van de Hoge Raad

A. Het is wenselijk en prioritair dat de Instituten van Accountants en Bedrijfsrevisoren hun gezamenlijke intentieverklaring van mei 1995 waar te maken. Daarin verbonden zij zich ertoe om te onderzoeken hoe een toenadering tussen beide beroepen kan verwezenlijkt worden.

Naar de mening van de Hoge Raad is het inderdaad van belang om een einde te stellen aan de concurrentie tussen het I.B.R. en het I.D.A.C. Dit zou hen toelaten samen te werken op de meest efficiënte manier op het stuk van de (o.a. permanente) vorming en van de studiediensten. Zij zouden tevens hun krachten kunnen bundelen in de zoektocht naar de wijze waarop de beroepsbeoefenaars van de audit en de accountancy de belangrijke preventieve taak kunnen vervullen die op hen rust inzake de onderneming in moeilijkheden en inzake de fraude.

B. Terzelfdertijd stelt de Hoge Raad voor om in overleg met alle betrokken partijen een globale reflectie op getouw te zetten die strekt tot een hervorming in de diepte van de organisatie van deze beroepen.

Deze reflectie zou moeten geschieden rond vier belangrijke concepten:

- de vereiste van een vorming van hoog niveau die aangepast is aan elk beroep;
- de specialisatie van de professionele activiteit die gevergd wordt door de toenemende complexiteit van de te beheersen materies en door de behoefte van de consument om de uitgedragen beroepstitel in verband te brengen met de gepresteerde dienst;
- dienvolgens, het verbod van dubbele (of zelfs drievoudige) aanhorigheid;
- de toepassing van het wettelijk en reglementair kader zowel op de zelfstandige beroepsbeoefenaars als op hun bedienden die mede het beroep uitoefenen.

Deze reflectie kan naar de mening van de Hoge Raad enkel coherent gebeuren indien de boekhouders en, in de veronderstelling dat hun titel zou erkend worden, de belastingconsulenten aan het gesprek kunnen deelnemen.

De vier betrokken beroepen zouden inderdaad best hun plaats vinden in één Instituut dat paritair georganiseerd wordt, zodat de ontwikkeling van deze beroepen kan worden gecoördineerd onder de bevoegdheid van de Hoge Raad in een perspectief van complementariteit dat rekening houdt met hun respectieve eigenheden.

C. In het licht daarvan zou in een intermediaire fase de bevoegdheid van de Hoge Raad in elk geval moeten worden uitgebreid tot die beroepen waarvoor hij nog niet bevoegd is. Dit zou hem toelaten, onder meer door zijn vermogen een permanent overleg te organiseren, om een coördinerende rol te spelen en zodoende de scherpe concurrentie te verzachten die tussen de beroepen en hun respectieve Instituten bestaat.

Verantwoordelijke uitgever: K. GEENS
Blandenstraat 68
Haasrode

Wettelijk depot : D/1996/2295/25